Чарівний талісман (скорочено)

Всеволод Нестайко

"Чарівний талісман" Всеволода Нестайка: чи може жаб'яча лапка виконувати бажання?

У дитинстві легко повірити, що десь існує предмет, здатний одним бажанням змінити життя. Досить знайти чарівну паличку, старовинний амулет або хоча б дивну жаб'ячу лапку — і всі мрії здійсняться без довгого очікування та важкої праці. Саме з такої спокуси починається пригодницька повість Всеволода Нестайка "Чарівний талісман". Проте автор швидко показує: найцікавіше відбувається не тоді, коли людина щось отримує, а тоді, коли несподівана удача випробовує її характер і дружбу.

Головні герої — троє дванадцятирічних друзів із села Гарбузяни. Усіх звати Сашками, тому односельці розрізняють їх за прізвиськами: Циган, Марусик і Журавель. Звичайний похід по гриби приводить хлопців до таємничого озера Бакай. Там вони зустрічають незнайомця, який називає себе чарівником і віддає їм суху жаб'ячу лапку. За його словами, талісман може виконати одне бажання свого власника. Коли бажання здійсниться або стане непотрібним, треба сказати: "Досить мені того" й передати лапку іншому.

Чи справді незнайомець був чарівником? Чи мала жаб'яча лапка надприродну силу? Нестайко не відповідає прямо, залишаючи читачеві можливість сумніватися й разом із героями перевіряти кожен дивний збіг.

Три Сашки — три різні характери

Сашко Непорожній, якого називають Циганом, — лідер компанії. Таке прізвисько мали також його батько, дід і прадід через чорне волосся та смагляву зовнішність; із ромським походженням родина не була пов'язана. Циган енергійний, оптимістичний, рішучий і захоплений автомобілями. Він легко вигадує нову справу й веде друзів за собою. Саме йому першому дістається талісман.

Циган сміливий і діяльний, але звик, що друзі підтримують його без заперечень. Коли все відбувається не за його планом, він може образитися або заговорити різко. Водночас хлопець розуміє несправедливість дорослих і не хоче отримувати вигоду ціною дружби.

Сашко Байда, або Марусик, — русявий веснянкуватий хлопець із багатою фантазією. Прізвисько з'явилося ще в дитинстві: мати запинала малого Сашка хусточкою, він був схожий на дівчинку, і батько жартома назвав його Марусею. Ім'я закріпилося, перетворившись на Марусика.

Марусик вразливіший за Цигана й охочіше вірить у чари. Історія з можливою

роллю в кіно змушує його вперше захистити власне бажання. Він уже не просто "права рука" ватажка, а окрема людина зі своєю мрією. Згодом Марусик розуміє, що особистий успіх не вартий втрати друга й несправедливості щодо талановитого Гриші Пасічного.

Сашко Сирокваша, або Журавель, дістав прізвисько через високий зріст і худорляву постать. Він майже на дві голови вищий за друзів, любить поспати, добре пам'ятає сни й охоче їх переказує. На перший погляд Журавель здається найменш рішучим: не любить сварок, поступається друзям і часто "пасе задніх". Насправді саме він виявляється наймудрішим.

Журавель живе з матір'ю та бабусею й допомагає їм. Отримавши талісман, він думає не про гроші або славу, а про сварку Цигана й Марусика. Його справжня сила — у доброті, безкорисливості та здатності ставити дружбу вище за себе.

Про що повість — без повного переказу

Перший важливий поворот пов'язаний із бажанням Цигана мати автомобіль. Невдовзі з'ясовується, що лотерейний білет, куплений хлопцями на решту, нібито виграв "Запорожець". Ще вчора друзі мріяли разом мандрувати, а вже сьогодні дорослі починають з'ясовувати, кому має належати виграш і чиїх грошей було більше.

Те, що мало принести щастя, стає причиною образ. Діти думають про спільну подорож, а частина дорослих — про право власності. Хлопці соромляться поведінки батьків і навіть вирішують утекти до лісового куреня. Їхній учинок не можна назвати розсудливим: вони змушують рідних хвилюватися й самі наражаються на небезпеку. Проте втеча допомагає дорослим згадати, що діти важливіші за будь-який виграш.

Другим випробуванням стає мрія Марусика про кіно. До Гарбузян несподівано приїжджає знімальна група, яка шукає хлопця на головну роль. Здається, талісман знову спрацював. Проте можливий успіх Марусика зачіпає самолюбство Цигана. Він нагадує, що в селі є Гриша Пасічний — справді здібний учасник художньої самодіяльності. У словах Цигана є справедливість, але є й ревнощі: ватажкові важко прийняти, що в центрі уваги опинився не він.

Сварка друзів стає головним випробуванням повісті. Нестайко показує, що дружбу руйнують не великі вороги, а звичайні образливі слова, заздрість, гордість і небажання першому зробити крок назустріч. Обидва хлопці страждають, однак кожен "видержує марку". Журавель опиняється між ними й шукає спосіб повернути компанію до колишньої єдності.

Розв'язки наперед розкривати не варто. Досить сказати, що фінальне випробування пов'язане не зі славою чи виграшем, а з небезпекою, у якій друзі діють швидше, ніж встигають згадати про сварку. Саме тоді з'ясовується, що вони насправді означають одне для одного.

Чи є талісман справді чарівним?

Після кожного бажання відбувається щось схоже на диво: з'являється виграшний білет, приїжджають кіношники, а посварені друзі отримують нагоду помиритися. Проте кожну подію можна пояснити звичайним збігом обставин.

Нестайко навмисно не знищує таємницю остаточно. Незнайомець дивно поводиться, Бровко реагує на нього не так, як на інших людей, а біля озера Бакай панує казкова атмосфера. Але авторові важливіше не довести існування магії, а показати, що роблять із людьми їхні бажання.

Бажання Цигана матеріальне й породжує суперечку. Бажання Марусика пов'язане зі славою та випробовує його самолюбство. Бажання Журавля спрямоване на добро для інших. Найкращим виявляється не те бажання, яке обіцяє найбільший подарунок, а те, у якому немає користі для себе.

Можна сказати, що справжнім талісманом у творі є дружба. Вона теж ніби має чарівну силу: змушує хлопців забути образи, кинутися на допомогу й стати кращими.

Бровко — не просто собака

Рудий пес Бровко супроводжує друзів і додає повісті гумору. Хлопці діляться з ним сніданком, розмовляють як із рівним і беруть у свої мандрівки. Це характеризує їх як добрих дітей, здатних любити тварину й довіряти їй.

Бровко ніби оцінює рішення хлопців і попереджає про небезпеку. Злий до чужих пес раптом лащиться до незнайомця, а потім відмовляється повертатися до озера. Це посилює сумнів: перед друзями був звичайний чоловік чи хтось незвичайний?

Як Нестайко створює гумор

У повісті багато кумедних прізвиськ, перебільшень, авторських звернень до читача та ситуацій, у яких серйозні плани завершуються зовсім несерйозно. Особливо смішно автор показує дорослих: вони вважають себе практичними, але через можливий виграш поводяться менш розсудливо, ніж діти.

Після нічних суперечок через лотерейний білет оповідач робить простий висновок:

> *"Ну й складні ж ті дорослі!"*

Фраза смішна, бо зазвичай саме дорослі називають складними дітей. Тут усе навпаки: Сашки знають, чого хочуть, — разом мандрувати й не сваритися. А батьки заплутують просту радість розрахунками та питанням, хто дав більше грошей.

Ще одна особливість твору — довгі назви розділів. Автор наперед жартома повідомляє, що станеться, звертається до читача й радить "тримати себе в руках". Завдяки цьому виникає відчуття живої розмови.

Що корисно запам'ятати школяреві

За жанром "Чарівний талісман" — пригодницька повість із гумористичними й казковими елементами. Вона складається з дев'яти розділів. Події відбуваються в селі Гарбузяни, біля річки Голубенької, Губанівського лісу та загадкового озера Бакай.

Тема твору — пригоди трьох друзів, чиї характери й дружба проходять випробування бажаннями, можливим багатством, славою та сваркою. Головна думка: справжня дружба дорожча за матеріальні речі й особистий успіх.

Основні проблеми повісті: дружба і вірність; лідерство та рівноправність у компанії; заздрість і гордість; стосунки батьків та дітей; спокуса легкого успіху; відповідальність за бажання; віра в надприродне.

Повість написана 1984 року, і час її створення легко впізнати за деталями: герої мріють про "Запорожець" і "Москвич", користуються карбованцями, говорять про ощадкасу, лотерейні білети й колгосп. Для сучасного читача ці слова можуть потребувати пояснення, але вони створюють атмосферу епохи. Дружба, заздрість, мрії та суперечки з батьками залишаються зрозумілими незалежно від десятиліття.

Назва твору має подвійне значення. На рівні сюжету чарівним талісманом названо жаб'ячу лапку. На глибшому рівні вона змушує героїв перевірити, чого вони насправді бажають і що для них найцінніше.

Наш відгук і рекомендація

"Чарівний талісман" поступається "Тореадорам з Васюківки" масштабом пригод, але має цікаву моральну інтригу. Чи завжди здійснене бажання робить людину щасливою? Чому успіх друга інколи важко прийняти? І що важливіше — отримати дивовижний подарунок чи не втратити людей, із якими хотів ним поділитися?

Найсильніша сторона книжки — троє різних героїв. Циган додає руху, Марусик — емоційності й фантазії, Журавель — тепла та мудрості. Жоден із них не ідеальний, тому вони сприймаються живими. Хлопці бувають необачними, образливими й упертими, але здатні визнавати помилки та діяти по-дружньому.

Чи варто читати повний текст? Так. Стислий переказ передає послідовність подій, але втрачає авторські звернення, жарти, інтонації та дрібні подробиці, завдяки яким Гарбузяни стають живим селом, а троє Сашків — не схемами з підручника, а справжніми друзями.

Чи рекомендуємо ми "Чарівний талісман" школяреві? Однозначно. Особливо тому, хто любить невеликі пригодницькі книжки, загадки без моторошних жахів і гумор, за яким прихована серйозна думка. Читати краще не лише заради відповіді на запитання, чи була жаб'яча лапка чарівною. Значно цікавіше простежити, яке бажання обирає кожен герой і що цей вибір говорить про його характер.

Можливо, після останньої сторінки читач так і не знатиме напевно, існувала магія чи ні. Але один висновок сумнівів не викликає: коли поруч є люди, готові забути образу

й прийти на допомогу, окремий чарівний талісман уже не дуже потрібний.